

سیاست فرهنگی یونسکو در آفریقا

دکتر محمدرضا دهشیری*

چکیده

این مقاله پس از تبیین کارکردهای فرهنگی یونسکو در حوزه‌های «حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی جهان»، «اموال فرهنگی و میراث غیر ملموس»، «بیان‌های فرهنگی و صنایع خلاق»، «سیاست‌های فرهنگی و گفت‌وگوی میان فرهنگی»، اهمیت قاره سیاه را در راهبرد میان مدت یونسکو در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۳ تشریح می‌کند و سیاست فرهنگی یونسکو در آفریقا را پیرامون شش محور تحکیم هویت آفریقایی، ترویج فرهنگ تنوع و تکثر، تشویق فرهنگ صلح و گفت‌وگو، تقویت فرهنگ آموزش و سوادآموزی، ایجاد فرهنگ مشارکت برای توسعه و توجه به حفظ میراث فرهنگی و طبیعی مورد مذاقه و بررسی قرار می‌دهد. نویسنده در پایان، ضمن تجزیه و تحلیل نقش بازیگران و عوامل تأثیرگذار بر فرهنگ‌سازی در قاره سیاه، بر لزوم اتخاذ رهیافتی چند بُعدی، میان رشته‌ای و فرابخشی تأکید می‌ورزد و نقش آموزش را در روند توسعه فرهنگی آفریقا و با هدف ترویج ارزش‌های مشترک بشری در عین حفظ تنوع زبانی و فرهنگی دارای اهمیت ویژه می‌داند.

این مقاله در پایان نتیجه‌گیری می‌کند که بهره‌گیری آفریقا از ظرفیت‌های یونسکو در عرصه‌های علوم، آموزش، فرهنگ و ارتباطات نیازمند عزم جدی کشورهای قاره سیاه برای جلب حمایت‌ها و مساعدت‌های مادی و معنوی و کیفی و کمی این سازمان است.

* استادیار دانشکده روابط بین الملل و معاون نمایندگی دائم جمهوری اسلامی ایران در یونسکو.

مقدمه

«سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد»^۱ با این هدف عمده از ۱۶ نوامبر ۱۹۴۵ تأسیس گردید که صلح را در اذهان انسان‌ها بنا نهد. برای تحقق این هدف، یونسکو خود را متعهد به ارتقای تنوع فرهنگی، تقویت همبستگی اخلاقی، احترام به ارزش‌های مشترک بشری، ارتقای رفاه جامعه انسانی و احترام به شرافت و کرامت تمدن‌ها و فرهنگ‌ها می‌داند. در این میان، فرهنگ به عنوان مجموعه نظام‌های اعتقادی و ارزشی، نشانه‌های شاخص مادی، معنوی، ذهنی و احساسی جامعه، شیوه‌های زندگی (شامل آیین‌ها، سنت‌ها و آداب اجتماعی) و میراث فرهنگی معنوی (شامل زبان، هنر، ادبیات، تئاتر، جشن‌ها و صنایع دستی)، از جایگاه عمده‌ای در راهبرد دراز مدت یونسکو برخوردار است؛ به گونه‌ای که پایه اساسی دیگر شاخه‌ها و بخش‌های فعالیت یونسکو یعنی آموزش، علوم و ارتباطات محسوب می‌گردد. فرهنگ‌سازی از آن جهت اولویتی راهبردی و بنیادی، فکری و آموزشی در یونسکو به شمار می‌آید که به ارتقای ظرفیت‌ها و توانمندسازی افراد به مشارکت در زندگی فرهنگی و فعالیت در خلاقیت‌های هنری اهتمام می‌ورزد و به عنوان نیرویی پویا در راستای ارتقای محیط اجتماعی براساس تقویت گفت‌وگو و تبادل فرهنگی، همزیستی مسالمت‌آمیز و پایدار، احترام به تنوع و تکثر فرهنگی و هویت ملت‌ها، ارتقای آموزش فرهنگی بر مبنای اخلاق جهانی، اهمیت‌دهی به نقش قدرت نرم‌افزاری فرهنگ در جامعه و

حفظ و بهره‌برداری از میراث فرهنگی مادی و معنوی و نفی رویکرد سوداگرانه و تجارت‌گرایانه^۱ به فرهنگ و میراث فرهنگی عمل می‌کند.

یونسکو در راستای تقویت کارکرد فرهنگی خود، فرهنگ را در چهار حوزه مورد اهتمام قرار می‌دهد: حوزه نخست، حفاظت از میراث جهانی فرهنگی و طبیعی را در برمی‌گیرد. این حوزه شامل حفاظت از دارایی‌های غیرمنقول شامل مراکز طبیعی و فرهنگی می‌شود که به کنوانسیون ۱۹۷۲ درباره حفاظت از میراث جهانی طبیعی و فرهنگی و کنوانسیون ۱۹۵۴ درباره حفاظت از میراث فرهنگی کشورهای درگیر در منازعات مسلحانه و حفظ اموال فرهنگی آنان هنگام و بعد از منازعات مسلحانه مرتبط است.

حوزه دوم، اموال فرهنگی و میراث غیر ملموس را شامل می‌شود که مرتبط با کنوانسیون ۱۹۷۰ درباره منع نقل و انتقال غیر قانونی اموال فرهنگی و لزوم استرداد آن‌ها به کشورهای مبدأ؛ کنوانسیون ۲۱ نوامبر ۲۰۰۱ درباره حفظ میراث فرهنگی زیرآب؛ کنوانسیون ۲۰۰۳ درباره میراث فرهنگی معنوی به ویژه حفظ زبان‌های در معرض تهدید ناپدید شدن و تأکید بر اهمیت تنوع زبانی، حفظ و ارتقای تنوع خلاق فرهنگی و حفظ آیین‌ها و آداب و رسوم دیرینه کشورهاست.

حوزه سوم مبحث، بیان‌های فرهنگی و صنایع خلاق را در برمی‌گیرد که به کنوانسیون ۲۰ اکتبر ۲۰۰۵ درباره حفظ و ارتقای تنوع بیان‌های فرهنگی و کنوانسیون ۱۹۵۲ درباره حقوق مؤلفین و مصنفین و حفظ حقوق هنرمندان و خالقان آثار و جلوگیری از سرقت و استفاده غیر قانونی از آثار هنری و فرهنگی مرتبط است و به توسعه ظرفیت‌ها

^۱ Commercialistic .

در زمینه صنایع خلاق به ویژه در کشورهای در حال توسعه در زمینه کتاب، ترجمه، صنایع دستی و طراحی از رهگذر برگزاری جشنواره‌ها، تشویق چند زبانی و حفظ تنوع زبانی اهتمام می‌ورزد.

حوزه چهارم، به مبحث سیاست‌های فرهنگی و گفت‌وگوی میان فرهنگی مرتبط است. یونسکو با هدف تقویت گفت‌وگوی میان فرهنگی، بر لزوم همکاری دولت‌ها با جامعه مدنی و سازمان‌های بین‌المللی به منظور هموارسازی گفت‌وگو درباره تنوع فرهنگی در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی تأکید می‌ورزد. در این راستا، یونسکو رویکرد یک پارچه فرابخشی و میان بخشی را به نفع تنوع فرهنگی با توجه به لزوم انطباق تاریخ‌های جهانی و منطقه‌ای با اهداف آموزشی و ارتقای مهارت‌ها و افزایش توانمندی گفت‌وگوی میان فرهنگ‌ها و ادیان اتخاذ نموده است.

با توجه به نکات فوق، یونسکو سیاست فرهنگی خود در قاره آفریقا را بر قرار دادن فرهنگ در قلب روند توسعه آموزشی، فرهنگی و اجتماعی آفریقا استوار ساخته است؛ چیرا که تنها ضامن بقای صلح پایدار در قاره سیاه را خروج از جهالت‌ها و پیش‌فرض‌ها، ارتقای چند زبانی، حفظ تنوع فرهنگی و زبانی و احترام فرهنگ‌ها به یکدیگر می‌داند.

با توجه به اهمیت قاره سیاه در راهبرد میان مدت یونسکو برای سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۳ است که یونسکو اقدام به تشکیل دپارتمان آفریقا به عنوان هماهنگ‌کننده فعالیت‌های این سازمان در قاره سیاه نموده است و حتی روز شکل‌گیری اتحادیه آفریقایی را به عنوان روز آفریقا در یونسکو برگزیده است. در استراتژی میان مدت یونسکو برای سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۳ پیوند فرهنگ و آموزش به عنوان کلید توسعه و فقرزدایی در این

قاره دانسته شده و حل و فصل منازعات در قاره سیاه از طریق گفت‌وگو به عنوان پیش شرط تحقق صلح و ثبات قلمداد گردیده است. افزون بر این، با توجه به تداخل سطوح محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی در جهان امروز، یونسکو بر پیوند دیالکتیک بین هویت و تنوع تأکید دارد و از این لحاظ، تحکیم همگرایی قاره‌ای را واسطی بین دو سطح فراملی و فروملی می‌داند.

از این رو، یونسکو به عنوان کارگزار تخصصی سازمان ملل متحد در ساختن صلح، توسعه بشری و گفت‌وگوی میان فرهنگی در عصر جهانی شدن، سعی دارد از طریق آموزش، علوم، فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات به صلح‌سازی و صلح‌بانی در قاره سیاه براساس همبستگی ذهنی و روحی انسان‌ها مبادرت نماید. در این راستا، یونسکو فرهنگ‌سازی را زمینه استقرار صلح می‌داند؛ چراکه با نهادینه شدن فرهنگ روامداری، احترام به تنوع فرهنگی و ارتقای ارزش‌های گفت‌وگوی میان فرهنگی است که بنیادهای صلح و توسعه استحکام می‌یابد و با زدودن فکر جنگ از اندیشه‌ها، بنیان‌های صلح در اندیشه‌ها ساخته می‌شود؛ از این رو مقاله حاضر تلاش دارد سیاست فرهنگی یونسکو در قاره سیاه را پیرامون شش محور تحکیم هویت آفریقایی، ترویج فرهنگ تنوع و تکثر، تشویق فرهنگ صلح و گفت‌وگو، تقویت فرهنگ آموزش و سواد آموزی، ایجاد فرهنگ مشارکت برای توسعه و توجه به حفظ میراث فرهنگی و طبیعی مذاقه و بررسی قرار دهد.

الف - تحکیم هویت آفریقایی

یونسکو از آن لحاظ برقراری همکاری نزدیک‌تر با اتحادیه آفریقا را یکی از اولویت‌های خود انتخاب کرده است که تقویت و تسریع همگرایی در این قاره را کلیدی برای حل و فصل منازعات و تحقق انسجام و یکپارچگی قاره ای می‌داند. البته این همگرایی به معنای همسان‌سازی نیست؛ چرا که در آفریقا تنوع فرهنگی و پذیرش تنوع زبانی است که به انسجام اجتماعی و توسعه کمک می‌کند. حمایت یونسکو از همکاری منطقه‌ای در آفریقا و تشویق همکاری با سازمان‌های زیر منطقه‌ای آفریقا و حتی پشتیبانی از همکاری فنی در چارچوب مشارکت جدید برای توسعه آفریقا موسوم به نپاد^۱ بر این رویکرد استوار است.

یونسکو بر این اعتقاد است که تحکیم هویت آفریقایی به مثابه قطب جذب نخبگان به قاره سیاه قلمداد می‌شود؛ به گونه‌ای که از روند مهاجرت‌های فزاینده از این قاره به کشورهای صنعتی و توسعه یافته کاسته می‌گردد و از فراز مغزها جلوگیری می‌شود. البته در این رهگذر، یونسکو بر ضرورت اهتمام به ریشه‌های مهاجرت از آفریقا از جمله رشد سریع جمعیت، بی‌ثباتی سیاسی، منازعات قومی، ناکارآمدی دولت‌ها، رکود و انحطاط اقتصادی، بدهی‌های فزاینده، تحلیل بخش عمومی، فقر، بیکاری، زوال زیست محیطی و بحران‌های روبه رشد سیاسی و اجتماعی تأکید دارد؛ به ویژه آن که عامل اکثر مهاجرت‌های اجباری، جنگ، خشونت و سرکوب بوده و منشأ مهاجرت‌های غیرقانونی فقر، قاچاق انسان به ویژه کودکان و زنان بوده است؛ از این رو در سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۵،

^۱ New partnership for African Development (NEPAD)

حدود ۲۷،۰۰۰ نیروی کار ماهر آفریقایی این قاره را به سمت کشورهای صنعتی ترک کردند. از ۱۹۷۵ تا ۱۹۸۴، تعداد فرار مغزها از آفریقا به ۴۰/۰۰۰ نفر رسید و از ۱۹۹۰ تاکنون، هر سال دست کم حدود ۲۰/۰۰۰ نفر از انسان‌های متخصص و کیفی قاره آفریقا را به مقصد غرب ترک می‌کنند. در حال حاضر، کشورهای آفریقایی از جمله بوروندی، گامبیا، اریتره، موزامبیک، سومالی، سیرالئون، لیبیا، ماداگاسکار و گینه بیسائو با فرآیند فرار مغزها مواجه‌اند و حتی برخی کشورها مانند کیپ ورد و سائوتومه و پرنسیپ نیمی از جمعیت تحصیل کرده دانشگاهی خود را از دست داده‌اند. با وجود این، یونسکو درصدد آن است که با تشویق ایجاد آزمایشگاه‌های دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی، زمینه ارتباط دانشجویان آفریقایی را با محققان حرفه‌ای در سراسر جهان فراهم آورد تا نخبگان آفریقایی برای کسب دانش‌های جدید مجبور به ترک وطن نشوند.

یونسکو در راستای تشویق روشنفکران آفریقایی به بازگشت به موطن اصلی خود، علاوه بر توجه به چند فرهنگی‌گرایی^۱ و چند زبانی‌گرایی^۲، خواهان تحقق نوعی نوزایی آفریقایی از رهگذر تقویت ارتباط بین آفریقا و دیاسپورا^۳ است. دیاسپورای جدید بر این واقعیت استوار است که نخبگان آفریقایی به رغم برخورداری از ویژگی‌های مشترک جغرافیایی، فرهنگی، دینی و قومی، در اثر اجبار و شکنجه قبلاً پراکنده شده‌اند و اکنون اراده آن را دارند که به موطن اصلی خود و کشورهای مبدأ بازگردند. این مهم مستلزم هویت‌یابی مجدد و بازگشت به خویش‌نخستین خویش و احترام به فرهنگ بومی و میراث معنوی

^۱ Multiculturalism.

^۲ Multilingualism.

^۳ Diaspora

آفریقاییان است تا مهاجران پراکنده تشویق به بازگشت به کشورهای مبدأ شوند؛ از این رو یونسکو کنفرانس‌هایی را در داکار و السالوادور با عنوان «روشنفکران آفریقا و دیاسپورا» تدارک دیده است تا رنسانس آفریقایی را رقم زند^(۱).

در هر صورت، تلاش یونسکو بر جلوگیری از فرار مغزها^۱ و تقویت روند کسب مغزها^۲ از طریق ظرفیت‌سازی برای آموزش غیر رسمی و ارتقای مهارت‌های زندگی متمرکز است؛ از این رو، آموزش از جایگاهی محوری برای تغییر روند فرار مغزها و تبدیل آن به بازگشت مغزها به قاره سیاه از کشورهای غربی برخوردار است؛ به گونه‌ای که مالا^۳ موجبات تقویت همگرایی منطقه‌ای را بر اساس تضمین آموزش برای همه فراهم می‌سازد. بر این اساس، اولویت یونسکو در راهبرد میان مدتش آن است که با اتحادیه آفریقا و سازمان‌های همگرایی منطقه‌ای و دولت‌های عضو در آفریقا در جهت اجرای دومین دهه آموزش در آفریقا همراهی کند؛ به گونه‌ای که آموزش را بنیاد همگرایی قاره‌ای قرار دهد. در راستای تحکیم و تسهیل همگرایی منطقه‌ای یونسکو از ابتکارنپاد^۳ (مشارکت جدید برای توسعه آفریقا) در سپتامبر ۲۰۰۵ حمایت کرد. این برنامه که برای ارتقای علوم و فناوری در قاره سیاه از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰ طرح ریزی شده است، بر سه پایه هم تکمیل استوار است: نخست، تقویت توانایی‌ها و ظرفیت‌های آفریقا؛ دوم، تولید دانش و سوم، تولید ابداعات تکنولوژیک.

¹ Brain drain

² Brain gain.

³ NEPAD = New partnership for African Development.

بر این اساس، هدف یونسکو متعهد کردن آفریقا به انجام اقدامات جمعی برای توسعه و ایجاد تحول اجتماعی اقتصادی در این قاره از طریق تولید دانش و فناوری‌های نوین است. کمک یونسکو به اجرای طرح‌های عملیاتی بین اتحادیه آفریقا و نیپاد به منظور تحقق اهداف طرح اقدام برای دومین دهه آموزش برای آفریقا (۲۰۱۵-۲۰۰۶) و پیگیری تصمیمات فرهنگی سران اتحادیه آفریقا در خارطوم به ویژه منشور بازنگری شده نوزایی فرهنگی آفریقا و نیز اجرای طرح اقدام منطقه‌ای برای اقتصاد دانش محور^۱ موسوم به آراپکه^۲ است؛^(۳) از این رو بود که مجمع سازمان‌های منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای آفریقایی برای حمایت از همکاری بین یونسکو و نیپاد آفریقایی موسوم به (FOSRASUN)^۳ به عنوان ابزار همکاری فنی بین سازمان‌های منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای آفریقا، جوامع اقتصادی منطقه‌ای، اتحادیه آفریقا، نیپاد و یونسکو با هدف ارتقای هماهنگی، گفت‌وگو و تبادل نظرات و تجربیات در سطوح منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای و در راستای شناخت بهترین روش‌های توسعه منابع بشری پیرامون مراکز دارای منافع مشترک به منظور تسهیل همکاری منطقه‌ای تشکیل شد.^(۳)

یونسکو همواره آفریقا را تشویق به تحقق سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی زیرمنطقه‌ای و نیز برنامه‌های زیرمنطقه‌ای آموزش جوانان به منظور تسریع روند همکاری در قاره سیاه نموده است. همچنین یونسکو به بسیج منابع فرا بودجه‌ای برای کمک به آکادمی‌های آفریقایی و سمینارهای منطقه‌ای آفریقا به منظور سازماندهی اصول زبانی

^۱ PARAES = plan d'Action Re'gional pour l'Economie de savoir.

^۲ ARAPKE = African Regional Action plan on the Knowledge Economy.

^۳ FOSRASUN = Forum des Organisations Régionales et sous - regionales Africaines pour le soutien de la cooperation entre L'UNESCO et le NEPAD.

آفریقایی فرامرزی و در چارچوب هدف توسعه همکاری و همگرایی منطقه‌ای مبادرت ورزیده است. در این رهگذر، یونسکو به ویژه پس از موج استقلال در ۱۹۶۰ در آفریقا، همواره توجه به ایجاد نهادهای آفریقایی منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای را وجهه همت خود قرار داده است که در این زمینه می‌توان به جامعه اقتصادی آفریقا (CEA)، جامعه اقتصادی دولت‌های آفریقای غربی (CEDEAO)، جامعه اقتصادی کشورهای آفریقای مرکزی (CEEAC)، کمیسیون اقتصادی برای آفریقا (ECA)، اتحادیه اقتصادی و گمرکی کشورهای آفریقای مرکزی (UEDEAC)، اتحادیه اقتصادی و پولی غرب آفریقا (UEMOA)، جامعه توسعه جنوب آفریقا (SADC) و جامعه اقتصادی و پولی آفریقای مرکزی (CEMAC) اشاره کرد.

شاید بتوان تأکید یونسکو بر تحکیم همگرایی قاره آفریقا را در چارچوب اجرای کنوانسیون بین‌المللی حفاظت از کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان تعبیر کرد؛ به گونه‌ای که با ایجاد قطب محوری جذب کارگران مهاجر، زمینه‌های رفتار سوء علیه حدود بیست میلیون نفر از کارگران مهاجر آفریقایی از سوی کشورهای غربی مهاجرپذیر کاسته شود و برخورد تحقیرآمیز غرب که در اتخاذ موضعی از قبیل اخراج و بیگانه‌هراسی و قوانین تبعیض‌آمیز تجلی یافته است، زوده شود. هدف یونسکو آن است که در چارچوب نهادهای منطقه‌ای آفریقایی به هماهنگی بین دولت‌های صادرکننده کارگران مهاجر و واردکنندگان نیروی انسانی ارزان قیمت آفریقایی مبادرت ورزد تا ضمن جلوگیری از مهاجرت غیر قانونی از آفریقا به دیگر کشورها و ممانعت از قاچاق نیروی انسانی و شکل‌گیری و فعالیت شبکه‌های پنهانی نقل و انتقال کودکان و زنان، اقدامات نهادی و

شیوه‌های آموزشی لازم را برای تقویت فرآیند تحقق شهروندی آفریقایی و ارزش‌دهی به فرهنگ بومی کارگران مهاجر آفریقایی و توسعه چارچوب‌های تبادل نظر و گفت‌وگوی میان فرهنگی بین مهاجران آفریقایی و کشورهای مهاجر پذیر غربی به ظهور رساند و با اتکا به بُعد حمایت‌گر قانون برای دفاع از حقوق کارگران مهاجر و با تقویت مشارکت بین نهادهای آفریقایی و سازمان‌های بین‌المللی زمینه‌های بی‌ثباتی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را در قاره سیاه به حداقل کاهش دهد^(۴).

ترویج فرهنگ تنوع^۱ و تکثر^۲

سیاست فرهنگی یونسکو در قاره سیاه بر ترویج چند فرهنگ‌گرایی و چند زبانی‌گرایی استوار است. در این میان، ارتقای تنوع زبانی از آن‌رو حائز اهمیت است که زبان، یکی از پایه‌های همگرایی قاره‌ای در اتحادیه آفریقا محسوب می‌گردد. در آفریقا به یک سوم زبان‌های دنیا صحبت می‌شود که ابزارهای روزمره بیان آن‌ها به شمار می‌آید. اما اکثر این زبان‌ها در مدارس مورد استفاده قرار نمی‌گیرند و حتی در ادارات، مراکز قضایی و مطبوعات نیز کاربرد دارد. با توجه به برنامه یونسکو برای ارتقا و حفاظت از زبان‌های در معرض خطر و حمایت از تنوع زبانی برای پاسداشت بخش اساسی میراث زندگی بشریت، این سازمان تلاش دارد تا کشورهای آفریقایی را به اجرای طرح آمایش زبانی منطقه‌ای به منظور هماهنگ سازی دو سطح محلی و ملی با یکدیگر تشویق سازد. در این زمینه، یونسکو بر سه اقدام اولویت دار زیر تأکید می‌ورزد: نخست، ایجاد آگاهی در مورد

^۱ Diversity

^۲ plurality

مخاطرات فراروی زبان‌های آفریقایی و نیاز به حفظ تنوع زبانی؛ دوم، ظرفیت‌سازی محلی و ارتقای سیاست‌های زبانی از رهگذر اجرای پروژه‌های ظرفیت‌سازی محلی، ملی و زیرمنطقه‌ای و سوّم، بسیج همکاری بین‌المللی برای ظرفیت‌سازی در زمینه حفظ زبان‌ها و سنت‌ها و بیان‌های شفاهی در قاره سیاه به ویژه در آفریقای زیر صحرا.

یونسکو هر سال به مناسبت بزرگداشت روز بین‌المللی زبان مادری در ۲۱ فوریه، لزوم آموزش چند زبانی برای ارتقای تنوع زبان‌هایی که در کرهٔ خاکی صحبت می‌شود را مورد اهتمام قرار می‌دهد. از این میان، تأکید بر حفظ زبان مادری به عنوان شالوده بیان و انتقال اندیشه‌ها و دیدگاه‌های فردی و اساس احترام به خویشتن، تاریخ و فرهنگ خود زمینه احترام به تکثر فرهنگی و تفاوت‌های زبانی را فراهم می‌آورد. یونسکو تنوع و هم‌تکمیلی زبان‌ها را عامل جوشش‌ها و تعاملات فرهنگی می‌داند تا از این رهگذر هویت‌های فرهنگی قادر باشند علاوه بر تلاش برای حفظ خود نسبت به ارتقای خویش از طریق گسترش تماس‌ها و همگرایی‌ها با دیگر هویت‌ها مبادرت ورزند. پیوند دیالکتیک هویت و تنوع در جایی که سطوح محلی و جهانی با یکدیگر تداخل یافته و بر یکدیگر تأثیر گذارند، می‌تواند مسیر آموزش چند زبانی را هموار سازد. در این میان، «زبان مادری» و «چند زبانی» از نظر ساختاری مکمل یکدیگرند؛ به گونه‌ای که با احترام به تنوع زبانی ارتباطات خانوادگی و اجتماعی دو چندان می‌شود، تمرین گفت‌وگو به زبان‌های متکثر در مدرسه، محل کار، بازار، مطبوعات، مراسم، آیین‌ها، دادگاه‌ها، ادارات و تفریحات مضاعف می‌گردد و سازگاری جنبه‌های حیات اجتماعی از نظر زبانی ارتقا می‌یابد؛ یونسکو پیوند بین زبان مادری و چند زبانی در قاره سیاه را مورد تجلیل قرار می‌دهد، بر آشنایی ملت‌ها با تاریخ

آفریقا به ویژه در دوران تجارت برده تأکید می‌ورزد و آشناسازی معلمان آفریقایی با تاریخ زبان در این قاره را برای ترویج آموزش چند زبانی مورد تأکید قرار می‌دهد؛ چرا که معتقد است ارتقای تنوع زبانی و فرهنگی در نظام آموزشی کشورها زمینه گفت‌وگو میان ملت‌ها، فرهنگ‌ها و تمدن‌ها را تسهیل می‌نماید؛ از این رو تنوع، گفت‌وگو، هویت و تغییر، چهار مفهومی محسوب می‌شوند که از طریق چند زبانی‌گرایی زمینه هم تکمیلی کارکردی آن‌ها تضمین می‌گردد.

واقعیت آن است که چند زبان‌گرایی نیاز جهان معاصر به ویژه آفریقا به شمار می‌آید. بیش از پنجاه درصد از ۶۰۰ زبان مورد تکلم در جهان که شعاع خاطره جمعی و میراث غیر ملموس قلمداد می‌شوند، در معرض ناپدید شدن قرار دارند. ۹۶ درصد از زبان‌های رایج جز توسط ۴ درصد از جمعیت جهان صحبت نمی‌شود. کمتر از یک چهارم تمام زبان‌های موجود در کره مسکون در مدارس و فضاهای مجازی، آن هم عمدتاً به صورت موقت مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. زبان‌های مورد استفاده در نظام آموزشی کشورها و حوزه عمومی در حد چند صد زبان قابل شمارش است. کمتر از ۱۰۰ زبان در جهان دیجیتال حضور دارند؛ به گونه‌ای که ۹۰ درصد زبان‌های دنیا در اینترنت نمایندگی نمی‌شود. به طور متوسط یک زبان در هر دو هفته ناپدید می‌شود. در این میان، قاره آفریقا با بیشترین میزان مخاطره زبانی روبه روست.

در این قاره، به یک سوم زبان‌های جهانی صحبت می‌شود. مردم این قاره به زبان‌های مزبور تسلط دارند؛ به گونه‌ای که ابزار روزمره مکالمه آن‌ها محسوب می‌شود. اما اکثریت این زبان‌ها در مدارس، ادارات، دادگستری‌ها، روزنامه‌ها و محافل سیاسی مورد

بهره‌برداری قرار نمی‌گیرند؛ چرا که ۸۰ درصد زبان‌های آفریقایی از ساختار نوشتاری برخوردار نیستند و بیشتر جنبه گفتاری دارند؛ از این رو، یونسکو معتقد است که اتخاذ رویکردی بازو منسجم برای آمایش زبانی منطقه‌ای در قاره سیاه می‌تواند موجبات تحقق آینده چند زبانی مبتنی بر تنوع و احترام متقابل را در فضای هماهنگ بین راهبردهای زبانی ملی و منطقه‌ای فراهم آورد. رویکرد یونسکو در جلوگیری از نابودی زبان‌های در معرض خطر و تشویق به کارگیری زبان‌های مادری براساس اعلامیه سی امین اجلاس کنفرانس عمومی در این سازمان در سال ۱۹۹۹ بر این پایه استوار است که زبان نه تنها ابزار ارتباط قلمداد می‌شود، بلکه منعکس‌کننده جهان‌بینی و دیدگاه ملت‌ها و فرهنگ‌ها نسبت به دنیای پیرامون نیز به شمار می‌آید؛ به گونه‌ای که هر زبان نظام ارزشی و بیان‌های فرهنگی خاص را با خود به همراه دارد و عاملی تعیین‌کننده در هویت‌بخشی به افراد، گروه‌ها و ملت‌ها محسوب می‌گردد.

یونسکو در چارچوب حفظ زبان‌های در معرض خطر به ویژه در آفریقا در چارچوب اجرای کنوانسیون حفظ میراث فرهنگی معنوی (مصوب ۲۰۰۳)، حفظ شادابی زبان‌های آفریقایی را پیش شرطی اساسی برای حمایت از میراث فرهنگی زنده و غیر ملموس در این قاره می‌داند و حمایت و حفاظت از زبان‌های آفریقایی را نیازمند اتخاذ سیاست‌های زبانی متناسب می‌داند. در این زمینه، توسعه و اجرای سیاست‌هایی از قبیل: ۱. تشویق تحقیق پایه و مستندسازی، به گونه‌ای که زبان کتبی بر شفاهی اولویت و برتری پیدا کند. ۲. توسعه و سایل حمایت از خواندن و نوشتن در قاره سیاه و ۳. آموزش معلمان مدارس و

زبان شناسان برای حفظ زبان‌های قومی در آفریقا و ۴. ارتقای کاربرد زبان‌های آفریقایی در بسیاری از عرصه‌های اجتماعی به ویژه رسانه‌ها مورد توجه یونسکو قرار گرفته است.

افزون بر این، به مناسبت گرامی‌داشت دهه دوم مردم بومی جهان (۲۰۱۴-۲۰۰۵) یونسکو در نظر دارد تا ضمن مشارکت با مردم بومی به ویژه بومیان آفریقا و توجه به سنت‌های بومی آنان، به ارتقای تنوع زبانی و چند فرهنگ‌گرایی کمک و مساعدت نماید. یونسکو بر این باور است که ارتقای مشارکت بومیان در فرایند تصمیم‌گیری، اهتمام به حفظ میراث ملموس و غیر ملموس مردم بومی، توانمندسازی آنان از طریق مشارکت عادلانه با شرکای بومی، حمایت از ایجاد شبکه‌ها و نهادهای مشورتی محلی و ملی توسط مردم بومی، ارتقای نظام دانش محلی بومی و انتقال بینانسی آموزشی زبان مادری بومیان به عنوان وسیله ارتقای کیفیت آموزشی، اهتمام به آموزش چند زبانی و بین فرهنگی به منظور تشویق و درک متقابل گروه‌های مختلف بومی و تضمین احترام به حقوق اساسی اقلیت‌های بومی و ارتقای حقوق فرهنگی آنان، زمینه رفع اختلافات بین مردم بومی و نهایتاً تحقق فرآیند «صلح‌سازی»^۱ در قاره سیاه را فراهم می‌آورد^(۸). در این چارچوب یونسکو تنوع فرهنگ‌ها، شکلیابی، بردباری، گفت‌وگو و همکاری در فضای اعتماد و درک متقابل میان ملت‌های آفریقایی را بهترین ضامن تحقق صلح و امنیت در قاره سیاه می‌داند. از نظر این سازمان، اهتمام به تنوع فرهنگی و چند زبانی در نظام آموزشی کشورهای آفریقایی، احترام به حقوق زبانی اقلیت‌های قومی و توجه به زبان‌های مادری آنان، ارتقای زبان‌های فرامرزی آفریقایی و رعایت حقوق فرهنگی مردم بومی در چارچوب

^۱ Peace-building.

احترام به سنت‌های فرهنگی و قومی آنان، این امکان را به وجود می‌آورد که علاوه بر تسهیل گفت‌وگو میان مردم و فرهنگ‌ها، زمینه‌های تحقق صلح پایدار و حل و فصل منازعات قومی و منطقه‌ای در قاره سیاه براساس مفاهیم «چند فرهنگ‌گرایی»، «تنوع زبانی»، «شهروندی فرهنگی»، «توسعه اجتماعی» و «آموزش کیفی» فراهم آید.

تشویق فرهنگ صلح و گفت‌وگو

یونسکو ضمن تأکید بر قدرت صلح بر ضرورت فرهنگ سازی در این زمینه از طریق تقویت سازوکارهای افزایش گفت‌وگو و درک متقابل میان مردم و فرهنگ‌ها اصرار می‌ورزد. در این میان، یونسکو معتقد است صلح سازی باید در اذهان انسان‌ها ساخته شود؛ به گونه‌ای که ابزارهای اطلاعاتی، ارتباطاتی و رسانه‌های جمعی زمینه تبادل نظر درباره جنبه‌های متنوع حیات انسانی و احترام به عقاید و ارزش‌ها و نمادهای مذهبی را فراهم آورند؛ از این رو شورای اجرایی یونسکو در آوریل ۲۰۰۶ طی قطعنامه‌ای اعلام داشت: «گفت‌وگوی مبتنی بر احترام و درک متقابل»، بهترین راه چیرگی بر جهل و ارتقای صلح، رومانداری و گفت‌وگو میان تمدن‌ها، فرهنگ‌ها، مردمان و ادیان قلمداد می‌شود. به این ترتیب، یونسکو با تأکید بر کاربرد کارا و مؤثر ابزارها و انگیزه‌ها و فرصت‌های گفت‌وگو با بهره‌گیری از ابزارهای بیان و وسایل ارتباطی، معتقد است در صورتی که جریان آزاد ایده‌ها مبتنی بر احترام متقابل باشد، زمینه‌های سوء تفاهات ناشی از جهل، کلیشه‌های ذهنی و پیش‌داوری‌ها برطرف می‌گردد و با تحقق فرهنگ صلح و گفت‌وگو، عملاً از بروز تنش‌های قومی و مذهبی در قاره سیاه جلوگیری می‌شود. تأکید یونسکو بر قدرت صلح

مبتنی بر بیان دیدگاه‌ها و تعاملات فرهنگی و گفت‌وگوی بین مذاهب و با هدف کاهش شکاف اطلاعاتی و ارتقای تنوع بیان‌های فرهنگی در درون جوامع بر پایه آزادی اندیشه، بیان و اطلاعات و تکرر رسانه‌ای، نوعی سازوکار باز و جامع، مشارکتی و همکاری‌جویانه به منظور ارتقای صلح از طریق رسانه‌ها و فناوری اطلاعات و ارتباطات قلمداد می‌گردد. یونسکو بر این اساس دهه ۲۰۰۰ (۲۰۱۰-۲۰۰۱) را دهه ارتقای فرهنگ صلح و نفی خشونت دانسته است تا از طریق احترام به تنوع فرهنگی، ارتقای گفت‌وگوی میان فرهنگی و آموزش حقوق انسانی زمینه‌های توسعه فرهنگ صلح و جلوگیری از منازعات منطقه‌ای و بین‌المللی را فراهم آورد. در واقع، از نظر یونسکو، تفاوت‌های فرهنگی و دینی منعکس‌کننده تنوع غنی جوامع بشری است؛ به گونه‌ای که بدون شناسایی و احترام به این تنوع نمی‌توان شاهد شکوفایی صلح پایدار در قاره آفریقا بود.

مشغله ذهنی یونسکو مبنی بر لزوم حمایت از گفت‌وگوی میان فرهنگی و بین تمدنی به ویژه در قاره سیاه با هدف دور کردن خطر هر گونه سوءتفاهم یا پیش‌دواری و شناخت و درک بهتر فرهنگ‌ها و ادیان از ارزش‌ها و هنجارهای یکدیگر و نیز جلوگیری از منازعات و بحران‌های عدیده بین‌المللی موجب شده است که گفت‌وگوی تمدن‌ها به عنوان راهبرد میان مدت یونسکو در سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۲ مجدداً به عنوان راهبرد میات مدت این سازمان در فاصله سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۰۸ نیز قرار گیرد؛ چرا که از نظر یونسکو احترام فرهنگ‌ها به یکدیگر می‌تواند بنای جهان مبتنی بر صلح را پایه‌ریزی کند. از دیدگاه یونسکو، مفهوم صلح به فقدان جنگ محدود نمی‌شود، بلکه تحقق صلح پایدار نیازمند اهتمام به «امنیت بشری» است؛ به گونه‌ای که جوامع بتوانند ضمن پیشگیری از

بروز خشونت و منازعات مسلحانه، منازعات جمعی را تضمین کنند. هدف این سازمان از پیوند فرهنگ صلح و امنیت بشری، رفع زمینه‌های خشونت ساختاری از جمله فقر، نقض حقوق بشر، نابرابری‌های ساختاری و فجایع زیست محیطی است؛ از این رو تلاش یونسکو برای تحقق فرهنگ صلح در آفریقا بر فقرزدایی در این قاره، حمایت از دموکراسی سازی و حکمرانی خوب و نیز مشارکت زنان در بازسازی جوامع استوار است. در چارچوب تقویب و بهبود امنیت بشری به عنوان پنجمین هدف راهبردی یونسکو در سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۷، یونسکو تلاش داشته است ضمن اهتمام به جنبه‌های اخلاقی، هنجاری و آموزشی امنیت بشری و نیز در نظر گرفتن نیازهای جوامع آسیب پذیر در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی به مبارزه با نابرابری‌ها و جلوگیری از بروز جنگ‌ها و منازعات سرزمینی و منطقه‌ای از طریق مدیریت بهینه دگرگونی‌های اجتماعی و به منظور تحقق جامعه‌ای هماهنگ و همگون اهتمام ورزد. اولویت یونسکو، آن است که در راستای تحقق امنیت بشری به صلح‌سازی در آفریقا از طریق آموزش، علوم و فرهنگ مبادرت نماید و رویکردی چند بُعدی را برای تقویت فرهنگ صلح از رهگذر گفت‌وگوی میان فرهنگ‌ها و تمدن‌ها و مبارزه علیه افراطی‌گری و فقر به منصفه ظهور رساند؛ چرا که بر این باور است که صلح، تنها شرط ضروری برای توسعه آفریقا محسوب می‌گردد؛ از این رو باید. ضمن حمایت از آفریقا در مبارزه چند بُعدی علیه خشونت ساختاری، برنامه ریزی‌هایی نیز برای تعامل آموزش و فرهنگ و نیز گفت‌وگوی میان فرهنگی در این قاره تدارک دیده شود. یونسکو با توجه به این که آفریقا را در راهبرد میان مدت خود برای سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۰۸ قرار داده است، بر پویایی صلح از طریق تقویت گفت و گو و همکاری در این قاره تأکید دارد و در

این راستا، به حل و فصل منازعات کنگو (۲۰۰۴) و دارفور سودان (۲۰۰۶-۲۰۰۷) حتی پس از خاتمه درگیری‌ها، توجهی ویژه مبذول داشته است. در این زمینه، یونسکو برای پیشگیری و حل و فصل منازعات قومی و نژادی در آفریقا با هدف تحکیم صلح در شرایط بحران و پس از منازعه، علاوه بر مشارکت‌دهی رسانه‌ها علیه استفاده ابزاری از قوم‌گرایی، بر دیگر فعالیت‌های صلح‌بانی از جمله نظارت بر انتخابات، اجرای برنامه‌های آموزشی شهروندی در خدمت صلح، توسعه شبکه مدارس شریک و تقویت نهادهای آموزشی، فرهنگی، علمی و رسانه‌ای در قاره سیاه تأکید دارد. افزون بر این، ونسکو در راستای تشویق گفت‌وگوی میان فرهنگی به ایجاد «مجمع روشنفکران برای شاخ آفریقا» و نیز برگزاری جشنواره‌های صلح در قاره سیاه مبادرت ورزیده است و در این رهگذر، تقویت «جاده بردگی»^۱ را به عنوان مظهر انتشار دانش و آگاهی از تاریخ استعمار در آفریقا، تجلی‌آشتی نسل کنونی آفریقا با گذشته و نیز مظهر گفت‌وگوی میان فرهنگی مورد توجه قرار داده است. این پروژه که مسیری از آفریقا تا آسیا، جهان عرب، اروپا، آمریکا و کارائیب را مورد اهتمام قرار می‌دهد، با هدف افزایش تماس و گفت‌وگو بین جهانگردان و مردم محلی و نیز ارتقای درک متقابل و گفت‌وگوی میان فرهنگی به عنوان ابراز صلح‌سازی پیامدهای مثبتی را در تشویق فرهنگ صلح و گفت‌وگو در پی داشته است. علاوه بر این، یونسکو در سال ۲۰۰۵ در چارچوب برنامه مدیریت دگرگونی‌های اجتماعی (MOST) بر تقویت قدرت صلح و حل و فصل منازعات در قاره سیاه بر پایه همگرایی منطقه‌ای،

^۱ Route d'esclavage

بویایی اقتصادی، ارزش دهی به زبان‌های ملی و حلی و تحکیم شهروندی، هویت فرهنگی و حاکمیت ملی در این قاره تأکید نموده است^(۴).

تقویت فرهنگی آموزش و سوادآموزی

یونسکو در چارچوب برنامه‌های «آموزش برای همه»^۱ و «سوادآموزی برای همه»^۲ بر ارتباط وثیق بین فرهنگ و آموزش در آفریقا تأکید می‌ورزد و نقش این دو عنصر را در فرایند همگرایی منطقه‌ای و نیز آگاهی‌بخشی و توانمندسازی جوانان آفریقا به قدرت اقدام با بهره‌برداری از منابع موجود آفریقا اساسی می‌داند. یونسکو، هدف خود را در قاره سیاه بر ظرفیت‌سازی برای سوادآموزی و آموزش رسمی و غیر رسمی متمرکز ساخته است. تا از این رهگذر، به فرهنگ‌سازی صلح مبادرت ورزد^(۷).

یونسکو به ارتقای درک متوازن، منسجم و جامع از آموزش در و برای آفریقا براساس ارتقای آموزش کیفی و مناسب دانش آموزان و معلمان با هدف توسعه شخصیت و آماده‌سازی افراد برای زندگی و ارتقای ارتباط و اثرگذاری کیفی، انعطاف، تمرکززدایی، استفاده کارآمد از منابع و تأمین مالی پایدار نظام آموزشی به منظور آماده‌سازی دانش‌آموزان برای زندگی به عنوان شهروندان مؤثر و به طور کلی افزایش توانمندی اجتماعی، میان فرهنگی و ارتباطی به صورتی خلاق و منعطف پایبند است و در این راستا، برنامه‌هایی از جمله آموزش معلمان ابتدایی و متوسطه، تضمین کیفیت آموزش، اصلاح

^۱ Education for all.

^۲ Literacy for all.

نظام آموزشی، تخصیص بودجه مکفی آموزش، افزایش منبهم منابع حقوقی در آموزش ابتدایی و متوسطه، کاهش شهریه ورود به مدارس ابتدایی و متوسطه، افزایش کارایی در بهره گیری از منابع، افزایش سهم آموزش خصوصی و غیر رسمی، تنوع بخشی به منابع مالی و جلب حمایت‌های مالی خارجی برای ارتقای آموزش در قاره سیاه را در دستورکار خود دارد. در این زمینه، تشویق ایجاد مدارس خصوصی در بورکینافاسو، ساحل عاج و تانزانیا، تأمین مالی آموزش صوتی - تصویری در زیمبابوه، اجرای پروژه آزمایشی نمونه آموزشی در جزیره موریس، ارتقای جایگاه دانش بومی در مدارس متوسطه در زامبیا و ابتکار آموزش معلمان آفریقای زیر صحرا^۱، نظارت و ارزیابی شیوه تدریس آموزگاران این منطقه و حتی ایجاد شبکه کالج‌های آموزش معلمان آفریقایی، از جمله اقدامات یونسکو بوده است.^(۸)

در این میان، یونسکو ضمن تلقی سوادآموزی به عنوان یک حق، آن را راهی برای ملت سازی و نیز مکمل برنامه‌های توسعه می‌داند و در چارچوب دهه سازمان ملل برای سوادآموزی (۲۰۱۲-۲۰۰۳)، سوادآموزی را بنیاد تقویت فرهنگ آموزش در قاره سیاه می‌داند. یونسکو هر سال در راستای گرامی‌داشت روز بین‌المللی سوادآموزی در هشتم سپتامبر، بر برنامه «سوادآموزی برای همه» تأکید می‌ورزد؛ چرا که در جهان کنونی، ۷۷۴ میلیون نفر تقریباً از حداقل توانایی‌های سواد ابتدایی برخوردار نیستند، یک پنجم جمعیت جهان بی‌سوادند و دوسوم بی‌سوادان را زنان تشکیل می‌دهند. ۷۲/۱ میلیون کودک به مدرسه نرفته‌اند و تعداد قابل توجهی از آنان هنوز به صورت نامنظم به مدرسه می‌روند و یا ترک تحصیل می‌کنند. در محیط‌های سوادآموزی آفریقا امکان دسترسی همگان به مواد

^۱ TTISSA: Teachers Training Initiative for sub-saharan Africa.

درسی وجود ندارد و امکانات انتشاراتی آنان برای چاپ کتب درسی نامناسب است. به دلیل کمبود منابع مطالعاتی، نو سوادآموزان نمی‌توانند توانایی‌های سواد اولیه را حفظ نمایند؛ از این رو اتخاذ رویکردی چند جانبه همراه با تنوع اقدامات سوادآموزی برای زنان و مردان در طول زندگی می‌تواند از چالش‌های فراروی سوادآموزی در قاره سیاه بکاهد^(۹).

یونسکو براساس ابتکار برای سوادآموزی با شعار «دانیایی برای توانایی»، از سال ۲۰۰۵ سوادآموزی را گامی برای توانمندسازی قلمداد نموده است که از آن به عنوان ابتکار LIFE^۱ تعبیر می‌شود که برای تحقق جامعه معرفتی^۲ است.

برنامه یونسکو برای سوادآموزی با هدف دسترسی برابری، کیفیت و عدالت اجتماعی بر اصولی از قبیل تمرکززدایی، مدیریت منابع انسانی، مالی و معنوی، نظارت و ارزیابی دستاوردهای آموزشی دانش‌آموزان و کارایی معلمان، ایجاد حس مسؤولیت و تعهد برای انگیزه‌بخشی، بسیج و ظرفیت‌سازی نهادها و سازمان‌های محلی، ارتقای مشروعیت، شفافیت و اعتبار نظام آموزشی و توجه به کاربرد فناوری‌های چندگانه ارتباطی و اطلاعاتی به ویژه ایجاد مراکز استماع رادیو برای حمایت از سوادآموزی و فعالیت‌های پس از سوادآموزی استوار است^(۱۰).

از نظر یونسکو، سوادآموزی در آفریقا نیازمند طراحی، تأمین منابع مالی، تربیت معلمان کیفی، ایجاد محیط منسجم آموزشی و انسجام بخشی به سیاست‌های ملی و متعهدسازی جامعه بین‌المللی به حمایت از سوادآموزی است در این زمینه، سه ملاحظه

^۱ LIFE = Literacy Initiative for Empowerment

^۲ Knowledge Society

استراتژیک ۱: وجود اراده و تعهد سیاسی قوی و پایدار؛ ۲: تشویق مشارکت و همکاری سایر نهادهای آموزشی علاوه بر مدارس و ۳: انگیزه بخشی برای کمک به رفع بی‌سوادی، تشدید برنامه‌های مبارزه با بی‌سوادی و تشویق کشورها برای کمک به سوادآموزی و آموزش در آفریقا مورد تأکید قرار گرفته است. افزون بر این، یونسکو بر ضرورت ایجاد محیط آموزشی از طریق تقویت سیاست‌های زبانی، سیاست‌های انتشاراتی، سیاست‌های رسانه‌ای، دسترسی همگان به اطلاعات، در دسترس قراردادن کتب درسی و مواد آموزشی در اختیار دانش آموزان و افزایش سهم سوادآموزی در بودجه ملی آموزشی کشورها تأکید می‌نماید و نقش نهادهای مدنی را در فرهنگ سازی آموزشی و اهتمام به سوادآموزی مورد توجه قرار می‌دهد. در این راستا، برنامه یونسکو در آفریقای زیر صحرا به ویژه در اریتره بر رفع بی‌سوادی از طریق ریشه کنی فقر و حتی اولویت بخشی به بهداشت همگانی استوار است؛ از این رو یونسکو حق سوادآموزی را پیش شرط توسعه فرهنگی و توانمندسازی اجتماعی می‌داند؛ چراکه برنامه سوادآموزی پیامدهایی از قبیل خرافه زدایی، تنوع زبانی و تقویت زبان مادری، توانمند سازی زنان، سوادآموزی معلولان و توجه به نیازهای آموزشی مهاجران را دربردارد^(۱۸).

یونسکو سرمایه گذاری در زمینه سوادآموزی و آموزش در آفریقا را از آن رو با اهمیت می‌داند که امری حیاتی برای کاهش مرگ و میر کودکان و مقابله با بیماری‌هایی از قبیل HIV و ایدز محسوب می‌گردد. در واقع، تأکید یونسکو بر برنامه آموزشی پیشگیری از ابتلا به ایدز و HIV از آن رو شایان توجه است که این بیماری‌ها، امکان دسترسی همگان به آموزش در قاره سیاه را تهدید می‌کنند. برای مثال، چهل درصد مردم

قسمت‌هایی از جنوب آفریقا به ویروس HIV مبتلا هستند. حتی در برخی مناطق، زنان بیش از مردان در معرض بیماری ایدز قرار دارند؛ به گونه ای که مثلاً در آفریقای زیر صحرا به ازای هر ۱۰ نفر مرد بالغ مبتلا به ایدز، ۱۴ زن بالغ مبتلا به این ویروس وجود دارند^(۱۲). یونسکو در چارچوب برنامه سازمان ملل برای مقابله با ایدز و HIV موسوم به "UNAIDS"، خواهان دسترسی همگان به برنامه‌های جلوگیری از HIV و درمان و حمایت در این زمینه می باشد و در این میان، نقش آموزش را برای دادن اطلاعات و مهارت‌های لازم به منظور جلوگیری از ابتلا به HIV اساسی می داند. از نظر یونسکو، آموزش مقابله با ایدز ضمن حفاظت از افراد، خانواده‌ها، جوامع، نهادها و ملت‌ها از تأثیرات ایدز، در ظرفیت سازی و کمک به آن‌ها برای غلبه بر شرایط تسهیل کننده گسترش ویروس HIV مؤثر است.

از این رو، یونسکو در سال ۲۰۰۷، به مناسب گرامی‌داشت سال بین‌المللی سوادآموزی بر رابطه حیاتی بین سوادآموزی و بهداشت تأکید ورزیده است و نقش سوادآموزی در بهداشت و پیشگیری از بیماری‌های ایدز و HIV را در استراتژی کوتاه مدت دو سالانه ۲۰۰۸-۲۰۰۷ خود، از دهه سازمان ملل برای سوادآموزی (۲۰۰۳-۲۰۱۲) گنجانیده است؛ چرا که آموزش و پیشگیری را برای تمامی گروه‌های سنی از کودکان تا افراد بالغ مفید و مؤثر می‌داند. در واقع، از نظر یونسکو سوادآموزی موجب تقویت روحیه اعتماد به نفس و توانایی مردم در بهره‌گیری از امکانات فراهم آمده در زمینه سلامت و آموزش می‌گردد که به نوبه خود، دارای تأثیرات مثبتی بر سلامت افراد، خانواده‌ها و جوامع خواهد بود. در این چارچوب، جست‌وجوی مراقبت‌های پزشکی برای خود یا فرزندان بیمار

با اتخاذ روش‌های پیشگیری از قبیل واکسیناسیون و یا آموختن دانش و مهارت‌های بهداشتی لازم برای پایداری بنیان خانواده از اهمیت شایان توجهی برخوردار است؛ به گونه‌ای که سوادآموزی را نمی‌توان از سلامتی، بهداشت مناسب و رفاه عمومی قابل تفکیک دانست که در این زمینه، همه بازیگران اعم از حکومت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، جامعه مدنی و بخش خصوصی باید نسبت به تجدید حمایت از پیوند سوادآموزی، سلامت و بهداشت توجهی فزاینده نمایند^(۱۳).

به طور کلی یونسکو برای مقابله با ایدز و HIV، پنج راهبرد عمده را به منظور مشارکت در تحقق یک رویکرد فرهنگی اقدام در این زمینه پی می‌گیرد:

نخست: افزایش درک مشکل از طریق جمع‌آوری اطلاعات و تحقیقات و ارزیابی و تبادل تجربیات درباره اقدامات مناسب برای مقابله با این بیماری‌های مسری و واگیردار.

دوم: ارتقای تغییرات در تمام محیط‌های آموزشی اعم از رسمی و غیررسمی، به گونه‌ای غیر تبعیض‌آمیز به منظور شناساندن بُعد فرهنگی مبارزه با ایدز و HIV.

سوم: آموزش پیشگیری براساس آموزش مهارت‌های زندگی مانند بهداشت مدارس و دخیل کردن معلمان و جوانان در این برنامه آموزشی.

چهارم: بسیج شبکه‌ای برای دسترسی سریع‌تر به روش‌های آموزش پیشگیری و ارتقای گفت‌وگوی گسترده اجتماعی به ویژه با شبکه‌های جوانان، معلمان، مدیران، طراحان، کرسی‌های یونسکو، شبکه‌های برنامه‌ای و شبکه‌های مدارس مشارکت‌کننده به منظور تبادل تجربیات در زمینه آموزش پیشگیری از ایدز و HIV.

پنجم: حفظ خانه‌های روشنگری در سطح جهانی برای آموزش تأثیرات و آثار ناگوار HIV و ایدز^(۱۴).

علاوه بر اهتمام یونسکو به آموزش بهداشت عمومی و فرهنگ سازی در این زمینه، سارقان مزبور خواهان ارتقای آموزش پایه در کشورهای آفریقایی به عنوان حق اولیه و اساسی و تمامی انسان‌هاست. یونسکو خواهان بهبود و ارتقای محیط آموزشی در قاره سیاه به منظور ایجاد فرصت برابر همگان برای دسترسی به آموزش کیفی و مآلاً امحای فقر و تحقق توسعه پایدار است.

تأکید یونسکو بر آموزش رایگان و اجباری و توجه به مسایل اساسی آموزشی از جمله دسترسی همگانی، کیفیت، تداوم، برابری، طراحی، مدیریت و تأمین مالی و ارزیابی مدام شرایط آموزشی و تلاش برای بهبود آن، از طریق سرمایه گذاری و برنامه ریزی با هدف حمایت از حقوق انسان‌ها به ویژه کودکان و دختران در امر آموزش است. در این زمینه، یونسکو از فعالیت‌های ابتکاری و سازنده برای ارتقای فرهنگ مطالعه استقبال می‌کند. ایجاد کارگاه‌های مطالعه و قرائت کتاب و بهبود محیط مطالعه در آموزش ابتدایی به ویژه در آفریقای جنوبی، نیجریه و اوگاندا و کمک به این کشورها برای ایجاد انجمن‌هایی برای مطالعه در سطح ملی به منظور تقویت توانمندی‌ها و ظرفیت‌های آموزش پایه در آفریقا را می‌توان در این راستا ارزیابی کرد^(۱۵). از دیگر سو، اهتمام یونسکو به آموزش زنان برای توانمندسازی آنان و تأکید بر برابری جنسیتی در عرصه آموزش و تشویق و مشارکت زنان در تحقیقات علمی از آن‌رو ست که زنان صرفاً ۲۹ درصد از محققان آفریقایی را تشکیل می‌دهند؛ از این رو یونسکو خواهان از بین بردن تمام اشکال تبعیض بین مردان و زنان و

ارتقای برابری میان آن‌ها در امر آموزش پایه، متوسطه و دانشگاهی است. تأکید یونسکو بر آموزش کارکردی، مناسب، عملی و جامع در نیجریه و تلاش برای بهبود توانمندی‌های آموزشی آموزگاران، تمرکز زدایی مدیریت آموزشی از طریق توجه به آموزش‌های غیررسمی، بسیج منابع و امکانات برای تحقق برنامه‌های لازم برای شکوفایی استعدادها و کودکان و سازماندهی برنامه‌های آموزشی از طریق رسانه‌های گروهی برای بهبود فرصت‌های یادگیری در طبقات پایین اجتماعی، همگی از این لحاظ با اهمیت است که آموزش به عنوان محور توسعه ملی قرار گرفته و پیش شرط لازم برای تحقق محیط سیاسی و اجتماعی، عاری از هرج و مرج و ناامنی دانسته شده است^(۱۶).

به این ترتیب، آموزش برای همه، می‌تواند از رهگذر ارتقای هماهنگی فکری، تحمل تنوع فرهنگی و افزایش احترام متقابل میان فرهنگ‌ها و ملت‌ها زمینه تحقق «صلح برای همه» را فراهم سازد؛ از این رو آموزش در همه سطوح در قاره سیاه می‌تواند بنیادهای لازم برای جهان صلح‌آمیز را فراهم آورد. تلاش یونسکو برای تقویت و ارتقای آموزش در آفریقا بر ایجاد بنیاد چند بخشی برای نظام آموزشی به ویژه در عرصه‌های سوادآموزی، آموزش پایه و آموزش معلمان متمرکز است. براساس راهبرد میان مدت یونسکو، فرهنگ‌سازی برای آموزش، مستلزم دسترسی برابر همگان به آموزش کیفی، آموزش فنی، مبارزه با بیسوادی، آموزش غیر رسمی^۱، آموزش آموزگاران، توسعه زیرساخت‌های آموزشی و اصلاحات اداری است. یونسکو در چارچوب برنامه دهه سازمان ملل برای آموزش با هدف توسعه پایدار (۲۰۰۵-۲۰۱۴)، خواهان ارتقای فرهنگ ابتکار

^۱ Non-For mal Education

تکنولوژیک، مشارکت و رشد اقتصادی از رهگذر ایجاد انسجام و انعطاف در برنامه‌های آموزشی شامل محتوا، شیوه‌های تدریس و تسهیلات آموزشی است تا از رهگذر آموزش کیفی به کاهش نابرابری بین کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه کمک کند. در این میان، یونسکو طرح راهبرد آموزش در آفریقای زیر صحرا به ویژه در کشور غنا را بر اساس محورهای زیر مورد تشویق قرار داده است: ۱. ارتقا و توسعه آموزش پیش دبستانی؛ ۲. افزایش دسترسی و مشارکت همگان به آموزش و یادگیری؛ ۳. فراهم آوردن فرصت‌های برابر برای دسترسی دختران به چرخه کامل آموزش؛ ۴. ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری برای ارتقای دستاوردهای آموزشی؛ ۵. بهبود کیفیت برنامه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی؛ ۶. ارتقای بهداشت مطلوب و مناسب و رعایت بهداشت در مدارس؛ ۷. ارتقای برنامه‌های آموزشی در پیشگیری و مدیریت ایدز و HIV؛ ۸. تقویت و توسعه طراحی و مدیریت آموزشی؛ ۹. توسعه و پیشبرد آموزش فنی و شنیداری و ۱۰. ارتقا و بسط تأمین آموزش علم و فناوری^(۱۷).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

افزون بر آن، با توجه به این نظریه که ریشه ضعف آموزش در آفریقا از فقر نشأت می‌گیرد، یونسکو تلاش دارد نسبت به از بین بردن موانع مالی فراروی آموزش از جمله لغو پرداخت شهریه مدارس در آفریقا اقدام کند؛ به گونه‌ای که برای نمونه، وقتی در کنیا پرداخت شهریه مدارس در سال ۲۰۰۳ متوقف گردید، حدود ۱/۲۰۰/۰۰۰ نفر دانش آموز در مدارس ابتدایی این کشور ثبت نام کردند؛ از این رو برنامه‌ریزی برای تخصیص بودجه مکفی آموزشی از سوی کشورها و اقدام آنان برای لغو شهریه، باید به عنوان بخشی از طرح جامع بلندمدت آموزشی در قاره آفریقا مورد اهتمام جدی قرار گیرد. در این زمینه،

جلب کمک‌های کشورهای اعتبار دهنده برای تأمین نیازهای مالی آموزشی نیز در دستور کار قرار گرفته است تا از این طریق، چرخه سرمایه‌گذاری ناکافی در زمینه آموزشی شکسته شود. در این راستا، می‌توان به حمایت یونسکو از همکاری جنوب - جنوب در زمینه آموزشی در گروه ۷۷ به علاوه چین در سال ۲۰۰۷ به منظور حمایت از آموزش کیفی و رفع بی‌سوادی در قاره سیاه از طریق اجرای پروژه‌های آزمایش نمونه^۱ اشاره کرد. افزون بر آن، یونسکو تلاش دارد کشورهای آفریقایی را به همکاری در عرصه آموزشی تشویق کند؛ به گونه‌ای که در پی تأکیدات یونسکو، ۲۲ کشور آفریقایی در آبوja در نیجریه در می ۲۰۰۶ متعهد شدند که با تهیه طرح‌های جامع نسبت به تأمین اهداف آموزشی به مدت ۱۰ سال اقدام کنند و در راستای ترویج فرهنگ آموزش و سواد آموزی در قاره سیاه، منابع مالی لازم برای طرح‌های آموزشی ده ساله و به ویژه تضمین آموزش ابتدایی را مورد تأمین مالی قرار دهند.

به طور کلی، هدف یونسکو در قاره آفریقا حمایت از برنامه «آموزش برای همه» و مبارزه پیگیر و همه‌جانبه با بی‌سوادی به منظور ترویج توسعه پایدار، تضمین حقوق شهروندی، مقابله با تبعیض جنسیتی، ارتقای حقوق بشر، تحقق صلح و جلوگیری از منازعات، فقرزدایی، ارتقای گفت‌وگوی میان فرهنگی و تعاملات بین‌ملتی، حمایت از همفکری و هم‌اندیشی روشنفکران و نخبگان آفریقایی، اصلاح نظام آموزشی، تربیت کادر آموزشی و ارتقای توانمندی‌های فنی و تکنولوژیک و وسایل کمک آموزشی است؛ از این رو بهبود کیفیت آموزش در قاره سیاه از آن لحاظ مورد تأکید یونسکو قرار دارد که پشتیبان رشد

^۱ pilot project

و توسعه اقتصادی و عامل ثبات سیاسی و اجتماعی به شمار می‌آید و موجبات ارتقای توانمندی حکومت‌ها، نهادها و بخش عمومی را در این قاره فراهم می‌سازد.

ایجاد فرهنگ مشارکت برای توسعه

یونسکو با تلقی کشورهای آفریقایی به عنوان جوامعی که نیازمند تمهید مقدمات لازم در فرایند دستیابی به توسعه می‌باشند و با تأکید بر برنامه مدیریت دگرگونی‌های اجتماعی^۱ که در سال ۱۹۹۴ زمینه‌های فعالیت آن آغاز شد، تلاش داشته است تا دانشمندان علوم اجتماعی را بسیج نماید تا راه‌حلهایی را برای مقابله با مشکلات جدی کشورهای بیابند که تغییرات ناگهانی را تجربه می‌کنند. این پروژه با ایجاد پل‌هایی بین تحقیق، سیاست و عمل به برنامه آموزش برای توسعه پایدار و نیز ارتقای فرهنگ سیاست‌گذاری در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی اهتمام دارد^(۱۸). یونسکو در راستای ترویج فرهنگ مشارکت برای توسعه، سعی دارد از تمام ظرفیت‌ها، بازیگران و شرکای خویش از جمله کمیسیون‌های ملی، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO)، کلوپ‌های یونسکو، جامعه مدنی و شبکه‌های طرح مدارس همکار یونسکو بهره‌گیرد. همچنین یونسکو به عنوان «خانه آشکار سازی»^۲، به جمع‌آوری، تحلیل و انتشار اطلاعات و دانش و شناسایی راه‌حل‌های خلاق برای بهترین اقدامات از طریق ابزارهای مختلف ارتباطی مبادرت می‌ورزد و تأسیس و هماهنگی شبکه‌های منطقه‌ای و جهانی را برای ارتقای تحقیق و

^۱ Management of Social Transformation (MOST)

^۲ Clearing House

تبادل یافته‌های پژوهشی و نیز آموزشی در دستور کار قرار داده است. یونسکو با تأکید بر اهمیت ایجاد «جوامع دانش مدار»،^۱ به تسریع توسعه پایدار در آفریقا از طریق ارتقای دانش و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی می‌اندیشد و با هدف ارتقای خلاقیت‌های هنری معاصر در آفریقا به ایجاد وب سایتی برای تقویت هنر و صنایع دستی آفریقا مبادرت نموده است. این راستا می‌توان به طرح اقدام برای ارتقای صنایع فرهنگی به منظور توسعه آفریقا اشاره کرد تا از این رهگذر به بازسازی و توسعه قاره سیاه در سطح قاره‌ای در عصر پسا منازعات استعماری اهتمام ورزد. همچنین طرح «اقدام زبانی برای آفریقا» نیز با هدف جمع‌آوری و ارتقای اقدامات مناسب برای حفظ زبان در سطح جامعه و ارتقای توسعه سیاست‌ها و کاربرد آن‌ها از طریق تأمین مالی برخی پروژه‌های آزمایشی خلاق و زودبازده مورد توجه یونسکو قرار گرفته است.

یونسکو برای تقویت توانمندی‌های بومی آفریقا به ویژه در عرصه فنی به این قاره در توسعه ارتباطات کمک کرده است؛ چرا که دسترسی آزاد به فناوری‌های ارتباطی را گامی عمده در توسعه دانش بشری و نیز مبارزه با فقر و فساد و گرسنگی در قاره سیاه می‌داند؛ از این رو به ایجاد رادیو «جامعه خلیج هما» یا «هومابی کامیونیتی»^۲ در ۱۹۸۲ در کنیا و نیز رادیو آدا^۳ در غنا و تأسیس صدها ایستگاه رادیویی در این قاره به منظور تحقق طرح «رادیو اجتماع» مبادرت ورزیده است.^(۱۹)

¹ Knowledge Societies

² Homa Bay Community

³ Ada

یونسکو به منظور ایجاد فرهنگ مشارکت برای توسعه در آفریقا بر لزوم تحقق جوامع دانش مدار و صلح پایدار در این قاره تأکید می کند و با تعیین استانداردهای توسعه مدار به ظرفیت سازی، ترویج همکاری فکری، گفت و گوی میان فرهنگی، دسترسی همگان به دانش، آموزش های غیر رسمی، «آموزش در طول زندگی» و برخورداری از رسانه های مستقل و متکثر اهتمام می نماید. فرهنگ سازی یونسکو در آفریقا بر نگاه داری و استفاده پایدار از تنوع زیستی، نظارت دایمی بر تغییرات در کوهستان ها، کاربرد بیوتکنولوژی، حفظ و بکارگیری دانش و اطلاعات سنتی آفریقایی، ایجاد یک شبکه انرژی پایدار به منظور کویرزدایی و مبارزه با خشکسالی، بهبود زندگی در مناطق خشک و نیمه خشک، تضمین تداوم تغذیه با آب، بهبود شرایط سیاست ها و ایجاد سازوکارهای ابداعی، ارتقای همکاری منطقه ای در علوم و فناوری، توسعه دانش بومی و ظرفیت های مدیریتی و توجه به اهمیت ابعاد اخلاقی در پیشرفت علمی استوار است^(۴۰).

یونسکو به منظور بهره مندسازی شهروندان آفریقایی از فرصت های برابر تحت لوای قانون و بر اساس اهتمام به اصول شرافت بشری، برابری، همبستگی، تحمل، رواداری و چند فرهنگی گرایی، بر لزوم تحکیم زیرساخت های توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرهای آفریقا و حفاظت شهروندان از تبعیض نژادی تأکید می ورزد. در این راستا، یونسکو در سپتامبر ۲۰۰۶ به اجرای برنامه ائتلاف شهرهای آفریقایی علیه نژادپرستی و تبعیض نژادی مبادرت نمود تا از رهگذر مبارزه با تبعیض نژادی های مرتبط با ایدز و HIV و اهتمام به آموزش برای توانمندسازی زنان و کاهش آسیب پذیری های قاره سیاه، به شهرهای

^۱ Lifelong Learning

آفریقایی برای گشودگی و ارتقای رومداری و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز کمک و مساعدت نماید^(۲۱). افزون بر این، هدف یونسکو آن است که با متعهدسازی جوامع آفریقایی به پایبندی به پیش شرط‌های توسعه، زمینه‌های لازم برای عملی ساختن آن را فراهم آورد؛ از این‌رو مقابله با خشونت، ریشه‌کنی فقر و مبارزه با ترس و جهالت، ارتقای آموزش در جوامع روستایی و شهری، فراگیری سواد و مهارت‌های زندگی، توسعه توانمندی‌های آموزشی و اصلاح نظام آموزشی ابتدایی و متوسطه را مورد اهتمام ویژه قرار داده است^(۲۲). در کنار ابتکارات آموزشی، یونسکو اتحادیه آفریقا را به ارتقای دیالوگ در خصوص جمعیت و توسعه تشویق نموده است. از آنجا که مهاجرت، موضوع جمعیتی چندلایه و چند بعدی قلمداد می‌شود که به حقوق زنان، فقر و زیرساخت‌های اجتماعی مرتبط است، یونسکو در نظر دارد از رهگذر ارتقای ظرفیت تحقیق، رفع کاستی‌های اطلاعاتی، تقویت اراده سیاسی دولتمردان آفریقایی، ساماندهی و گسترش برنامه‌های فرهنگی و هنری، تحکیم بنیان خانواده و پرهیز از خطرات تفرقه و منازعات ناشی از استفاده ابزاری از تعلقات فرهنگی و مذهبی، رویکردی چندگانه و همه‌جانبه را به منظور فرهنگ سازی مشارکت در توسعه به منصفه ظهور رساند^(۲۳).

از دیگر سو، یونسکو در راستای اهتمام به توسعه پایدار بر ارتقای نقش جهانگردی مسؤول و پایدار تأکید می‌ورزد. یونسکو با تأکید بر نقش فرهنگ در فرایند توسعه پایدار، به ارتقای توریسم فرهنگی و توسعه صنایع دستی با کمک روش‌های خلاق و چند مشارکتی اهتمام دارد. در این روش‌ها که نهادهای بخش عمومی، بخش خصوصی و جوامع مدنی به عنوان بازیگران فراملی و فراملی با یکدیگر همکاری دارند، یونسکو بر

ضرورت بسیج منابع، هماهنگ سازی نظام‌های آموزشی و تولید مواد آموزشی مشترک در آفریقا به منظور تحکیم همگرایی قاره ای اصرار می ورزد.

همچنین یونسکو برای توسعه همکاری در زمینه مبارزه با فقر به گونه‌ای مؤثر به تقویت و تشویق توریسم فرهنگی در آفریقا می‌اندیشد؛ چرا که جهانگردی را ابزار توسعه و رفع فقر، ابزار گفت‌وگو و مکمل رسانه در شناسایی فرهنگ‌ها، شناساندن دانش محلی و عنصر حفظ و ارتقای حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی آفریقا می‌داند. از نظر یونسکو، توریسم باید از عرصه رقابت به حوزه‌ای برای اتخاذ سیاست‌های همکاری‌جویانه تبدیل شود که در این زمینه آموزش، تنوع بخشی به اقتصاد، مبارزه علیه فقر، خلاقیت فرهنگی و هنری و بسیج منابع فرهنگی از اهمیت بسزایی برخوردار است. از این رو است که توریسم فرهنگی که با حفظ هویت، محیط زیست و ثروت عقاید مرتبط است، به عنوان قلب فرایند توسعه پایدار در قاره سیاه قلمداد می‌شود. به این ترتیب، میراث فرهنگی و تنوع فرهنگی به عنوان منابع جهانگردی مورد اهتمام قرار گرفته است.

تأکید بر بازیافت روح شهرک‌های اسلامی در بیابان موریتانی، توجه به توریسم کشف و اکتشاف صحرا، راهبرد توسعه پایدار توریسم در صحرا در چارچوب مبارزه با فقر، برنامه جهانگردی فرهنگی در «جاده بردگی» را می‌توان جنبه‌هایی از سیاست «توریسم فرهنگی پایدار»^۱ در قاره سیاه دانست. یونسکو به منظور ترویج چنین جهانگردی پایدار بر عناصری از قبیل حمایت از سیاست‌های توریسم منطقه ای به ویژه در غرب آفریقا، تشویق برگزاری جلسات مشترک بین گروه جغرافیایی آفریقا و سایر گروه‌های جغرافیایی

^۱ Sustainable Cultural Tourism.

یونسکو به منظور تبادل تجربیات، تشویق دسترسی همگانی به اطلاعات توریستی آفریقا، تبیین هویت تاریخی ملت‌های آفریقایی، حفظ اشیای تاریخی و دارایی‌های فرهنگی و همکاری جنوب - جنوب تأکید می‌ورزد^(۲۴).

به طور کلی، یونسکو برای توسعه پایدار توریسم در قاره آفریقا به ویژه در منطقه صحرا بر فعالیت‌های زیر تأکید می‌نماید:

۱. مبارزه با فقر در پایگاه‌های انسانی صحرا از طریق فعالیت‌های پویا برای حفظ میراث فرهنگی و طبیعی.

۲. توانمندسازی جمعیت محلی از طریق برگزاری همایش‌ها و نشست‌های تبادل نظر در راستای تضمین زندگی پایدار جوامع آفریقایی.

۳. ارتقای کنوانسیون‌های مربوط به میراث فرهنگی و طبیعی شامل کنوانسیون‌های ۱۹۵۴ (حفظ اموال فرهنگی کشورهای درگیر در منازعات مسلحانه)، ۱۹۷۰ (منع نقل و انتقال غیر قانونی اموال فرهنگی و لزوم استرداد آن به کشورهای مبدأ) و ۱۹۷۲ (حفظ میراث طبیعی و فرهنگی جهانی) و اعلام شاه کارهای میراث شفاهی و غیر ملموس بشریت.

۴. ارتقای گفت‌وگوی میان فرهنگی از طریق تشویق تبادل فرهنگی^(۲۵).

توجه به حفظ میراث فرهنگی و طبیعی آفریقا

یونسکو بر اساس کنوانسیون‌های حفظ میراث طبیعی و فرهنگی جهانی مصوبه

۱۹۷۲ و حفظ میراث فرهنگی معنوی مصوب ۲۰۰۳، هدایت و راهبری تلاش‌های جهانی

را برای حفظ میراث جهانی و حفاظت از اقدامات دیرینه شفاهی و غیر ملموس بر عهده دارد و در استراتژی میان مدت خود (۲۰۱۳-۲۰۰۸)، بر حفظ و ارتقای میراث جهانی ملموس و غیرملموس آفریقا و ترویج فرهنگ حفظ و نگهداری آثار آن تأکید دارد. با وجود آن که قاره سیاه از تنوع طبیعی و فرهنگی قابل توجهی برخوردار است، اما به رغم این که ۴۲ کشور آفریقایی کنوانسیون میراث جهانی ۱۹۷۲ را تصویب کرده‌اند، تنها ۶۵ اثر از ۸۱۲ اثر میراث جهانی متعلق به آفریقا است که ۳۲ سایت طبیعی، ۳۱ سایت فرهنگی و ۲ سایت مختلط را شامل می‌شود. جالب این است که هیچ اثری از آفریقای زیر صحرا در فهرست میراث جهانی ثبت نشده است. به علاوه، ۱۴ اثر آفریقایی در میان ۳۴ سایتی قرار دارند که در فهرست میراث جهانی در معرض خطر قرار دارند؛ از این رو، یونسکو اقدام به ایجاد صندوقی امانی موسوم به صندوق میراث جهانی آفریقایی^۱ برای کمک به کشورهای آفریقایی در زمینه توسعه حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی خود و هموارسازی فرایند ثبت آثار آفریقایی در فهرست میراث جهانی یونسکو نموده است. یونسکو و اتحادیه آفریقا هرکدام ناظری را برای نظارت بر عملکرد این صندوق مزبور تعیین کرده‌اند. هدف یونسکو از ایجاد صندوق مذکور آن است که مهارت لازم را به آفریقاییان برای حفظ میراث خود اعطا کند و نظارت بر مدیریت مالی امور حقوقی را تضمین نماید^(۲۶).

یونسکو علاوه بر اهتمام به ثبت آثار جدید آفریقا در فهرست میراث جهانی، بر لزوم مرمت و بازسازی آثار تاریخی و فرهنگی قاره سیاه تأکید می‌ورزد و در این راستا، به بازسازی حدود ۳۰ مرکز در فاصله سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۰۵، مبادرت نموده است. همچنین

^۱ African world Heritage Fund(AWHF)

با توجه به اهتمام یونسکو به نقش و جایگاه موزه‌ها و تلقی موزه‌ها به عنوان هدف یا ابزارهای سیاست‌های فرهنگی، مساعدت‌های قابل توجهی را برای ایجاد موزه‌ها در غنا، کنیا، مالی، نیجر و سودان مبذول نموده است. یونسکو در سیاست فرهنگی خود، موزه‌ها را به عنوان نهادهای سیاست فرهنگی می‌داند که ملاک توسعه و مظهر شایستگی اجتماعی به شمار می‌آید. توسعه موزه‌ها نتیجه مستقیم توانایی ملت‌ها در اتخاذ سیاست‌های عمومی مرتبط با مباحث فرهنگی و پاسخ‌گویی به موضوعات پیش روی جوامع در حال تحول است؛ از این رو با تلقی موزه‌ها به عنوان بهره‌گیران نخست سیاست عمومی بر ارتباط خلاق بین موزه‌ها و سیاست فرهنگی کشورهای آفریقایی تأکید دارد. در این فرایند، تعامل بین موزه‌ها و مردم و همکاری نزدیکتر آن‌ها می‌تواند در توسعه سیاست فرهنگی مؤثر باشد؛ از این رو یونسکو لزوم مدیریت داخلی موزه‌های ملی و تمرکز زدایی از حکومت‌ها در سیاست فرهنگی را مورد تأکید قرار می‌دهد^(۲۷).

علاوه بر این، یونسکو در راستای حفاظت از اموال فرهنگی آفریقا و دفاع از حق کپی‌رایت صنایع فرهنگی قاره سیاه، با برگزاری نشست‌ها، جلسات و کارگاه‌های آموزشی، به مبارزات خود علیه قاچاق نامشروع و غیرقانونی اموال فرهنگی آفریقا توسعه بخشیده است؛ به گونه‌ای که بر لزوم بازگشت اشیا و اموال فرهنگی کشورهای آفریقایی که در موزه‌های غربی نگهداری شده است، تأکید می‌ورزد. یونسکو علاوه بر جلوگیری از دزدی و غارت اموال فرهنگی از موزه‌ها به ویژه در حین شورش‌ها و جنگ‌های داخلی و جلوگیری از خروج غیرقانونی اشیا و اموال فرهنگی و تأکید بر لزوم استرداد آن به کشورهای مبدأ، خواهان حفظ میراث فرهنگی و اشیای فرهنگی از بلایای طبیعی است.

این مهم از طریق فرهنگ‌سازی و آموزش برای جلوگیری از تأثیر حوادث طبیعی بر میراث فرهنگی و طبیعی آفریقا امکان پذیر است. در این راستا، یونسکو به عنوان نهادی واسط بین حوزه‌های آموزش، علوم پایه، علوم اجتماعی، فرهنگ و ارتباطات، بر لزوم ساخت فرهنگ جهانی و به ویژه آموزش فرهنگی در آفریقا برای مقابله با بلایای طبیعی تأکید می‌نماید و معتقد است کاهش بلایای طبیعی بر نقش اساسی اندیشه و اقدام بشری در کاستن از خطر و یادگیری مهارت‌های جلوگیری از بلایای طبیعی استوار است و این مهم، نیازمند افزایش آگاهی عمومی مردم آفریقا از طریق آموزش جوانان درباره آثار بلایای طبیعی بر شیوه زندگی اجتماعی و نیز آثار طبیعی و فرهنگی این قاره است^(۲۸).

علاوه بر اهتمام یونسکو به حفظ میراث طبیعی آفریقا، توجه به حفظ میراث فرهنگی معنوی این قاره در دستور کار قرار دارد؛ چرا که میراث فرهنگی و تاریخی آفریقا متعلق به جامعه بشری و تمام بشریت است؛ از این رو یونسکو سعی دارد به استاندارد سازی در زمینه حفاظت از میراث مشترک بشری و حفظ حریم موارث معنوی ملت‌ها مبادرت نماید. یونسکو با تدوین و تصویب کنوانسیون درخشان حفظ میراث فرهنگی معنوی در سال ۲۰۰۳، ملاک‌های مهم و وثیق بین المللی را به عنوان مبنای ثبت جهانی آثار تاریخی و غیر ملموس و موارث مصادیق بارز مفاهیم و سنن معنوی تبیین نموده است تا از این رهگذر به جلوگیری از سیاست‌های مخرب میراث مشترک بشری بپردازد.

در راستای حفاظت از میراث فرهنگی ملموس و غیرملموس آفریقا، یونسکو به مساعدت این قاره برای اعلام شاهکارهای میراث شفاهی و غیرملموس بشریت اهتمام نموده است و در این راستا، حدود ۱۹ شاهکار آفریقا در سال ۲۰۰۱ و ۲۸ شاهکار آفریقا در

سال ۲۰۰۳ معرفی و ثبت شده است. در عرصه صنایع دستی، یونسکو به ایجاد جایزه‌ای برای صنایع دستی آفریقا در سال ۲۰۰۴ مبادرت کرده است. حتی مدیرکل یونسکو با هدف مشورت دهی به کشورها درباره ملاک‌های پذیرش یا رد آثار هنری و مدیریت، حفظ، کاربرد و نمایش مناسب آن‌ها اقدام به ایجاد کمیته مشورتی برای آثار هنری (ACWA) در یونسکو نموده است که نخستین جلسه آن در ۲۴ نوامبر ۲۰۰۶، در مقر یونسکو برگزار گردید. همچنین یونسکو به منظور تشویق خلاقیت در هنر اقدام به تعیین جایزه هنرهای تجسمی در سال ۲۰۰۴ در مالی نموده است. جلوگیری از دزدی موسیقی آفریقا، تشویق به دادن هدیه و کتاب به کشورهای پس از جنگ از جمله سنگال، حمایت از برگزاری فستیوال در بیابان در سال ۲۰۰۵ در مالی و ایجاد کرسی‌های وابسته به یونسکو در زمینه تدریس حقوق مالکیت معنوی در کامرون در سال ۲۰۰۴ را می‌توان در زمره اقدامات یونسکو برای حمایت از صنایع هنری در قاره سیاه دانست. یونسکو همچنین به منظور ترویج گفت‌وگو بین فرهنگ‌ها، مذاهب و سنت‌های معنوی و توسعه آموزش‌های فرهنگی و هنری اقدام به ایجاد مرکز بین‌المللی تمدن‌های باتتو و تبدیل آن به مرکز منطقه‌ای میراث فرهنگی معنوی آفریقا نموده است به علاوه، یونسکو، به مناسبت روز جهانی شعر در ۲۱ مارس ۲۰۰۷، اقدام به ایجاد جایزه بین‌المللی در شعر نموده است. سازمان مزبور، همچنین نسبت به کمک به دولت‌های آفریقایی عضو برای اجرای آموزش دو زبانه یا چند زبانه براساس زبان‌های مادری و بومی آفریقا اهتمام ویژه‌ای مبذول داشته است؛ به گونه‌ای که حفظ چند زبانی و حفاظت از تنوع فرهنگی در آفریقا را به منظور تضمین ارتقای زبان‌های آفریقایی در چارچوب تقویت زیرساخت‌های

ملی اطلاعاتی و ارتباطاتی در دستور کار قرار داده است. هدف یونسکو آن است که با تسریع و تسهیل حفاظت و ارتقای میراث فرهنگی ملموس و غیر ملموس آفریقا از جمله زبان‌های بومی آفریقا، آن را به منابعی خلاق برای تقویت بنیه اقتصادی قاره سیاه تبدیل سازد و به عنوان مبنایی برای ساخت آینده‌ای پایدار و ارتقای نقش آفریقا در کنسرت ملت‌ها قرار دهد. یونسکو به منظور حفظ میراث فرهنگی و معنوی آفریقا و حفاظت از زبان‌ها، سنت‌ها و بیان‌های شفاهی این قاره بر لزوم تدوین تاریخ آفریقا تأکید نموده است. این سازمان در سال ۱۹۸۰، برنامه تاریخ عمومی آفریقا را به راه انداخت و با تأکید بر لزوم تدریس محتوای تاریخ عمومی آفریقا در کلاس‌های درسی کشورها، بر ضرورت اهتمام به نگارش کتاب‌هایی درباره تاریخ آفریقا به منظور شناساندن و تبیین میراث فرهنگی و تاریخی قاره سیاه پای می فشرد.

در این راستا، یونسکو در سال ۱۹۹۴ اقدام به تدوین پروژه «جاده برگی» با هدف شناساندن تاریخ تجارت فرا آتلانتیکی بردگان و تبیین نتایج ناگوار آن از طریق تشویق نگارش آثار علمی بین‌المللی در این زمینه نمود تا تأثیر تجارت بردگان بر شرایط اقتصادی و سیاسی حاکم در تعداد زیادی از کشورهای آفریقایی از جمله بنین، گامبیا، غنا، سنگال و کیپ ورد را بازشناساند. به دنبال آن، پروژه آرشیوهای تجارت بردگان در سال ۱۹۹۹ ایجاد شد. هدف این پروژه، بهبود دسترسی همگانی در عین حفظ اسناد اصلی مرتبط با تجارت فرا آتلانتیکی بردگان قاره سیاه و به طور کلی حفاظت از اسناد مربوط به بردگی در جهان است. این پروژه، با تأکید بر لزوم دسترسی به دانش و بهره‌برداری از اسناد و مدارک مربوط به تجارت بردگان، خواهان تضمین حفظ و نگهداری کامل و مناسب اسناد اصلی

مرتبط با تجارت بردگان است تا از این رهگذر با برده داری مدرن، به مقابله علمی و فرهنگی پردازد^(۳۹).

واقعیت آن است که یونسکو ابزارهای کافی و مستقل را برای حفاظت از میراث فرهنگی معنوی آفریقا در اختیار دارد تا بتواند نقش خود را برای آزادسازی بشر از بی‌سوادی، جهالت، پیش‌داوری، فقر، نژادپرستی، نابرابری، بی‌عدالتی، تبعیض‌نژادی، جنسیتی، قومی، نژادی و مذهبی، نفرت و خشونت و اقدامات ناهنجار و غیر اخلاقی به منصفه ظهور رساند و احترام به نمادهای مذهبی و فرهنگی، آیین‌ها و سنت‌های بومی را با هدف حمایت از تنوع هنجارها، تکثر فرهنگ‌ها و بیان‌های فرهنگی و زبانی و نیز فرهنگ‌سازی برای اهتمام به اخلاق و آموزش گسترش و رواج بخشد تا از این رهگذر صلحی پایدار را مبتنی بر امنیت بشری و کرامت انسانی به ارمغان آورد.

نتیجه‌گیری

با توجه به آن چه گذشت، مشخص گردید که سیاست فرهنگی یونسکو در قاره سیاه بر ارتقای تعامل بین فرهنگ، آموزش و توسعه و پیوند دیالکتیک میان هویت، تنوع و تکثر استوار است. اهتمام به فرهنگ‌سازی در قاره آفریقا نیازمند اتخاذ رویکردی چندبعدی، میان‌رشته‌ای و فرابخشی است تا همزمان سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد و با پیوند عین و ذهن، کیفیت و کمیت، انسجام و تنوع، معنویت و مادیت، امکان ظرفیت‌سازی و توانمندی‌سازی فراهم آید و تمامی بازیگران اعم از دولت‌ها، سازمانهای بین‌المللی، نهادهای جامعه مدنی بین‌المللی و بخش‌های عمومی و

خصوصی جوامع آفریقایی به ویژه نخبگان و روشنفکران، به گفت‌وگو، تبادل نظر و هم‌اندیشی برای رفع چالش‌های فرهنگی فراروی قاره سیاه مبادرت ورزند؛ از این رو سیاست فرهنگی یونسکو را می‌توان ترویج ارزش‌های مشترک بشری در عین حفظ تنوع زبانی و فرهنگی در این قاره دانست.

در این راستا، یونسکو اقدام به تشکیل دیپارتمان آفریقا به عنوان هماهنگ‌کننده اقدامات فرهنگی خود در قاره سیاه نموده است و به همکاری‌های نزدیک‌تر با اتحادیه آفریقا اهتمام ویژه‌ای مبذول داشته و نسبت به آگاهی بخشی کشورهای آفریقایی نسبت به «مشارکت جدید برای توسعه آفریقا» از رهگذر ایجاد «مجمع سازمان‌های منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای آفریقایی در حمایت همکاری بین یونسکو و نپاد»^۱ و تقویت همکاری و همگرایی منطقه‌ای و قاره‌ای فعالیت‌های گسترده‌ای را صورت داده است. یونسکو بسیج منابع فرا بودجه‌ای را به عنوان اولویت برنامه‌ای خود در آفریقا و نیز در جهت ارتقای مشارکت و همکاری با قاره سیاه در دستور کار استراتژی میان مدت خویش قرار داده است. یونسکو سیاست فرهنگی خود را بر ارتقای آموزشی کیفی در قاره آفریقا استوار ساخته است. برنامه‌ریزی برای اتخاذ سیاست‌های آموزشی کیفی و نظارت بر اجرای آن‌ها در عرصه‌هایی چون آموزش برای همه، آموزش غیر رسمی، آموزش فنی و شنیداری، آموزش علوم و فناوری، آموزش فرهنگ صلح، آموزش معلمان و ظرفیت‌سازی برای جامعه مدنی و سازمان‌های مردم نهاد در زمره برنامه‌های یونسکو برای فرهنگ‌سازی آموزش محسوب می‌گردد.

افزون بر این، یونسکو تلاش دارد تا فرهنگ علم‌آموزی را در جوامع آفریقایی به عنوان محور توسعه رواج بخشد و در این زمینه، ارتقای مدیریت آبی، حفاظت از ذخایر کره مسکون، توسعه انرژی تجدیدپذیر، توسعه پایدار و حفظ محیط زیست، توسعه اجتماعی، اخلاق زیستی، حقوق بشر و فلسفه را در دستور کار خود قرار داده است.

یونسکو با هدف ارتقای پیوند بین فرهنگ و توسعه، عرصه‌هایی چون میراث فرهنگی و طبیعی جهان، میراث فرهنگی و ملموس و غیرملموس، تنوع فرهنگی، گفت‌وگوی میان فرهنگ‌ها، صنایع فرهنگی، خلاقیت در آثار هنری و توریسم فرهنگی را مورد توجه ویژه قرار داده است.

یونسکو همچنین در راستای تحقق جامعه اطلاعاتی و ارتباطی در آفریقا به مواردی از قبیل چند زبانی‌گرایی در فضای مجازی، کتابخانه‌های دیجیتال، آزادی مطبوعات و استقلال رسانه‌ای، توسعه مراکز جوامع چند رسانه‌ای، آموزش فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش رسانه‌های جدید و تنوع فرهنگی توجه خاصی نموده است. همچنین یونسکو در عرصه‌هایی چون مبارزه با بیماری‌های ایدز و HIV از طریق آموزش، ارتقای برابری جنیستی بین زنان و مردان، توانمندسازی بانوان، پیوند آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات در مبارزه علیه فقر، کمک‌های اضطراری برای حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی در مقابله با بلایای طبیعی و گسترش همکاری با کمیسیون‌های ملی یونسکو در کشورهای آفریقایی و نیز ارتقای آگاهی‌های اعضای پارلمان‌های آفریقایی و کلپ‌های یونسکو در مورد لزوم اهتمام فزاینده به فرهنگ‌سازی در آفریقا را مورد توجه جدی قرار داده است.

واقعیت آن است که اگرچه یونسکو سیاست‌های فرهنگی فوق را در قاره سیاه مورد توجه قرار داده است، اما تحقق این سیاست‌ها جز در سایه اراده و عزم راسخ کشورهای آفریقایی و هماهنگی و همکاری آنان برای پیشبرد اهداف سیاست‌های فرهنگی امکان‌پذیر نیست؛ از این رو بر کشورهای آفریقایی است که با برنامه‌ریزی دقیق و عملیاتی کردن اهداف و سیاست‌های خویش، تلاش خود را برای توسعه پایدار در قاره سیاه به منصفه ظهور رسانند و همزمان از ظرفیت‌های یونسکو برای پیشبرد اهداف علمی، فرهنگی، آموزشی و ارتباطی قاره سیاه بهره گیرند؛ چرا که تا آنان عزم خود را جزم نکنند، یونسکو به تنهایی اقدامی عملی برای آن‌ها صورت نخواهد داد.

پی‌نوشت:

1. ADERANTI ADEPOJU, "Echange Internes." , cha.î.non manquant de la mondialisation: Courrierr de la planete,NO 81 & 82 , December 2006, PP: 54 et 104.
2. Science en Afrique: Contribution de l'unesso an plan de l'Africqne pour la Science et la Technologie dici 2010, Unesco, janvier 2007, pp.10-23.
3. Communiqué' final de la deuxième Re'union de forum des organisation Regionales et so us Regionales africaines pour le soutien de la cooperation entre l'unesco et le NEPAD (FOSRASUN) , Siege de l'Unesco, 1-4 september 2006 pp.1-8.
4. Babacar Sall, Migration de travail et protection des Droits Humains en Afrique, Etudes Unesco sur les Migration.(2) , Secteur de sciences sociales et Humaines, Unesco ,2007 pp.5-31.
5. Diversion of cultural policies and Intercultural Dialogue, Unesco and indigenou peoples. Partnership to promote cultural diversity, Unesco, march 2006.
6. SHS Regards,le magazine du secteur des sciences sociales et humaines de l'unesco, n15, D'ecembre 2006 evrier 2007, pp.6-28

7. listening to Africa :Review of Unesco activities in "Africa" Biennium 2004-2005, Africa Department, Unesco, sep.2005, pp.42-48.
8. Reforming Secondary Education in Africa, proceeding of a regional Seminar, Addis Ababa, 21-24 november 2005, Unesco Regional Bureau for Education in Africa,2006,pp.11-116.
9. Message de Mkoichiro Matsuura, Directeur général de LUNESCO à l'occasion de la journée internationale de l'alphabétisation 2007, 8 september 2007, odg @ unesco.org.
10. Literacy as freedom: A unesco Round table, Unesco france,2003,pp.181-182.
11. Rapport mondial de suivi sur l'Élphabé tisation: unenjeu vital , Editions Unesco,2006,PP2-21.
12. Unesco's Strategy for responding to HIV and AIDS, Unesco, February 2007,pp.5-7.
13. Message de koïchiro Matsuura,Directeur general de Unesco, à l'occasion de la je journée internationale De l'aphabet isation 2007,8Sep.2007, odg@unesco.org.
14. Unesco's Strategy for responding to HIV and AIDS, Unesco, February 2007,p.43.

15. L'enseigne ment primaire Pour Tous Enfantsy, Unesco et ISESCO, 2005, pp.1-20.
16. Ibid.
17. Teeluck BHUWANEE(Edited by) , Reforming Technical and Vocational Education in sub-saharan Africa: Case Studtes of Ghana Mauritius, Tanzania and zimbabwe, Unesco Regional Bureau for Education in Africa(BREDA) , Dakar, Senegal,September 2006,p.49.
18. Disaster preparedness and Migration: Unesco, 2007, p.36.
19. Media, Development and poverty Eradication , Unesco, May 2006.
20. Science en Afrique:contribution de l'UNESCO au plan de l'Afrique pour la science et la technologie d'rci 2010, Unesco , janvier 2007.
21. SHS Regards, Le magazine du secteur des sciences sociales et humaines,n° 15, Unesco, Décembre 2006-fé vrier 2007,pp.6-7.
22. Dick Wathika, SHS view: Racism hampers development,n° 17, Unesco social and human sciences sector, June- September 2007, pp.8-15
23. Africa: the Institntionaliation of the dialogue Between population, research and development policy in Africa : Analytical report of proceedings of the seminar held in Montevideo, Uruguay,21-22 February2006, Published in South Africa. February2007,pp.2-12&38-55.

24. Tourisme,culture et de´veloppement durable, Unesco 2006,pp.5-81.
25. The Sahara of cultures and people : To wards a strategy for the sustainable develop ment of tourism in the sahara in the context of combating poverty, International workshop , Ghardaia ,Algeria, 19-24 April 2003 , Division Of cultural policies and international dialogue, Unesco , 2003.pp.24-33
26. A world of Science, Natural Sciences Quarterly Newsletter, vol4,n°3, july-september2006 ,pp.13-14.
27. Listening to Africa: Review of Unesco activities in Africa, Biennium 2004-2005, Africa Department,Unesco, sep.2005,pp.69-73
28. Disaster preparedness and Migration:Unesco's role, Section for Disaster Reduction. Natural Sciences Sector, Unesco,2007 ,pp.5-7.
29. Sauvegarder le patrimoine documentaire de l'humanite´, Section du m´moire du monde . Ref:406INT61,Unesco,2007 .p15.